

Szomorú világhíresség az Attila körúton

Miért nem lehet a genfi népszövetségi palota tervezője a magyar Mérnöki Kamara tagja?

(Saját tudósítónktól.) A budapesti telefonkönyvben 427 olyan előfizető van, akinek foglalkozásaként az van feltüntetve, hogy magánzó. De a 427 magánzó közt csak egy olyan akad, aki népszövetségi palotát tervezett. Ime:

Vágó József magánzó, a genfi népszövetségi palota tervezője, I Attila-krt 2. 65-2-37

Vágó József, a magyar építőművészet európai reprezentánsa most rendezte kiállítását a Nemzeti Szalónban. »Ez a kiállítás hiánytalanul megmutatja egész életművét, írta róla egy kritikus.

Őt termet töltöttek meg a tervek, amelyeken Nagy-Budapest minden szépségét végigálmodta a művész. A tervek egy élet munkájának eredményét szemléltetik. Ez az élet tele van alkotásokkal, ambícióval és — sok-sok szomorúsággal.

Mert Vágó József szomorú ember.

„Cigánycsászár palotája“

— Minél több az évek száma, annál nehezebb elmondani, hogy mi történt voltaképpen az életünkben — mondja melancholikusan az attila-körúti művészakadémia remek szalónjában.

Éveinek száma ötvenkilenc. 1900-ban szerezte oklevelét a József nádor műgyetemen. (Ez fontos a továbbiak miatt.)

Amikor építeni kezdett, Európában éppen az építészet nagy stílusforradalma zajlott. Nálunk Lechner Ödön volt — Vágó szerint — az új eszmék szellemi fővezére, ő maga pedig Lechner zászlótartója. (A zászlótartás mellett frissen ontotta magából a terveket és ezek közt volt a Nemzeti Szalón épülete is.)

— A Nemzeti Szalón az új törekvések elgondolásait igyekezett gyakorlatilag szemléltetni — mondja.

Ez a gyakorlati szemléltetés — viharos következményekkel járt. Az épületet hangos megbotránkozás fogadta, elnevezték »cigánycsászár palotájának«, »őreganyám búboskemencéjének« Cikkeket írtak róla, szónoklattéma lett és a minisztériumhoz küldöttéget menesztettek, hogy rendelje el azonnali lebontását. Csak a város mérnöki hivatalának liberális gondolkodása mentette meg a Nemzeti Szalónt mai formájában, az utókor ítélete számára.

— Ez az ítélet természetesen a legkedvezőbb — vetjük közbe.

— Sokat érek vele.

Veszélyben Budapest szépséghatása

A kiállítás anyagára terelődik a beszéd és szó esik a speciális budapesti városrendezési problémákról. Ezeket mondja Vágó József:

— A legfontosabb mindenekelőtt annak a ténynek megállapítása, hogy jó helyre építeni egy házat, ez ugyanannyiba kerül, mint rossz helyre építeni. Erdekünk tehát, hogy mindig a jobb megoldást válasszuk. Ez a »jobb megoldás« gondolata teljességgel hiányzik a pesti építkezéseknél. Egymásután nőnek ki a házak a földből, de sehol nincs egy egységes koncepció, amely szabályozná ezeket az új épületeket. Itt természetesen nem apró uccaproblémákra gondolok, hanem arra, hogy a nagyváros építkezése szerves egész. Nem lehet elkülöníteni a problémákat, mert ha például rendezni kezdem az Erzsébet teret, ezzel összefügg a Bazilika kiemelésének kérdése, az Andrássy út szerencsétlen betorkolása, a Károly körút környéke, a Király ucca rendezése és így végig, láncként, minden városrendezési probléma.

Hangsúlyozza, hogy a kérdéseket nem lehet és nem szabad egyenként megoldani. Szükség van egy átfogó tervre és csak ennek keretében kerülhet sor az egyes problémák megoldására. Párizsban 50 évig tartott, míg a Boulevard Haussmann-t megnyitották. Apró részletekben építették, mindig csak annyit, amennyire pénz volt, de az egységes koncepcióból nem engedtek. Ezzel szemben nálunk például megépítették annak idején az Erzsébethíd lépcsőjét. Ötletszerűen. Most rájöttek, hogy nem megfelelő. Lebontják és újat építenek, megint ötletszerűen. Pár év múlva ezt is le fogják bontani, hogy előlről kezdhesék az egészet.

— Mi a tanulság mindezekből?

— Egy hasonlat. Budapest építkezése egy koncert, ahol a zenekar minden tagja a maga külön, egyéni nótáját fújja. Ennek a kakofóniának azonban, sajnos, el nem múló nyomai maradnak, aminek idestova Pest szépséghatása esik áldozatul. — Amit most kiállítottam, a legutóbbi öt év termése. Ötletet arra vonatkozólag, hogy mit lehetne Pesten csinálni egységes koncepcióval. Sajnos, az emberek megijednek attól, ha nagyon szép valami, mert félnek, hogy

drága lesz. Ezzel szemben az igazság az, hogy én számokkal, kétszer kettővel bizonyítok: az én terveim megvalósítása egy fillérrel sem kerülne többbe, mint a tervszerűtlen városrendezés következtében szükséges végtelen kiadások.

Friss kulisszalitkok az egykori genfi pályázatról

— Félek, — folytatja — hogy pesti terveimmel is úgy járok, mint a népszövetségi palotával

Megint elszomorodik.

— 377-en pályáztunk annak idején. A világ minden részéből, mint mondani szokás. A nagyobb államok kiküldöttjeiből állt a zsűri. Természetesen minden zsűritag saját honfitársát igyekezett győzelemhez juttatni. Magyar zsűritag nem volt.

Három hónapig veszekedtek, hihetetlen buzgalommal. Csoportokra oszlottak, aztán megint szétváltak, taktikáztak és mindenféleképpen ügyeskedtek. Csak egy dolog volt állandó a vita során, az, hogy egy öreg angol építész, Burnett minden ülésen csendesesen ennyit mondott:

— Legjobb ennek a magyar építésznek a terve.

A hosszú veszekedés eredménye az lett, hogy kilenc pályamunkát díjjal jutalmaztak. Most jött a tulajdonképpeni harc, hogy ki kapja a megbízást. Ezen hat hónapig folyt a vita, végül is a kilenc díjazott közül ötöt kiválasztottak. Köztük volt Vágó is.

Burnett véleményét ugyanis Sir Eric Drummond, a Népszövetség akkori főtitkára magáévá tette és ő is a magyar pályázó művét tartotta a legjobbnak.

Az öt nyertes építész először közös tervet akart kidolgozni, de aztán Vágó indítványára mindenki hazament és újat csinált. Aztán megint összegyűltek, megvitatták egymás terveit és — ugyancsak Vágó indítványára — mindegyikük két szavazatot adott le. Az egyik a legjobb tervre kellett szavazni, a másikon, hogy a legjobb után melyik tervtetszik neki leginkább.

A szellemes ötletnek az lett az eredménye, hogy az első szavazatot mindenki a saját pályaművére adta, a másodikat pedig mindenki — a Vágóéra. Így lett ő az a magánzó, aki a népszövetségi palotát tervezte.

— Sajnos, — mondja — tönkretették az egészet. Először a fő partjára volt tervezve, de közébejött Rockefeller hatalmas könyvtáralapítványa és így a könyvtárpürettel ki kellett bővíteni az eredeti tervet. A palota így már nem fért el a kiszemelt telekre, máshová vitték, az új szárnyal pedig megbomlott az egésznek az egyensúlya. Aztán egymásért érték az illetékes és illetéktelen beavatkozások, úgyhogy elkészült ugyan, de én csak a legnagyobb elkeseredéssel gondolhatok »életem főművére«.

Tények és további tények

A most már a Mérnöki Kamara kérdését illeti, itt három tény van adva:

1. A kamarának olyan tagjai is lehetnek, akiknek nincs mérnöki diplomájuk (például Alpár Ignác).
2. A politikai magatartás miatti kizáró okok tíz év alatt elévülnek.
3. Vágó József nem tagja a Mérnöki Kamarának.

*

Ő maga így meséli:

— A kamara megalakításának én voltam a leghevesebb ellenzője. Talán ezért haragszanak rám. Amikor a háború után először jelentkeztem, egy blankettát kaptam, melyen nyomtatott szöveg volt, majd indokolás gyanánt mindössze ennyit írtak rá: »Képesítése elégtelen«. Másodszor körülbelül hat éve jelentkeztem felvételért. (Azóta építettem Genfben, gondoltam, ez már javít valamit képesítesemen.) Kérelmemet újra visszaadták, azzal, hogy igazoljak megfelelő gyakorlatot. Nem vihettem oda nekik a Nemzeti Szalónt, az aradi csendőrségi iskolát vagy a Lipótvárosi Társaskört.

— Aztán csunya dolgok következtek. Feljelentettek zugépítkezésért. A bíróság felmentett. Később a telefonigazgatóság írt rám, hogy a telefonkönyvben jogtalanul használok az »építész« nevet. Így került be, kissé keserű gúnnyal, mai foglalkozásom a telefonnévsorba.

Most már nagyon szomorú.

1923. évi XVII. törvénycikk

A Mérnöki Kamaránál azt a felvilágosítást adták, hogy Vágó József felvételi kérelme annak idején valóban beérkezett. Ennek a kérelemnek azonban nem volt megfelelően felszerelve az úrlapja. Így a kérvény azok közé került, amelyek hiánypótlásra vártak. A kamara ezeknek benyújtóit felszólította, hogy adják be a szükséges mellékleteket.

— Vágó József — mondják — nem nyújtott be semmit, vagyis — szaknyelven szólva — »lázsalta a kérelmet«. Így azután a többi lazált kérelemmel együtt visszautasítottuk. Távol állt tőlünk minden tendencia, ez csupán kényszerű, mechanikus lépés volt.

— Milyen következményekkel jár az, ha valaki nem tagja a Mérnöki Kamarának?

— Ha építész az illető, akkor ez azt jelenti, hogy az országban elvileg nem építhet.

— Szóval, ha a genfi népszövetségi palota tervezője egy egyszobás villát épít a Szunyogszigeten, akkor...

— ...kihágást követ el, amelyet tilt és büntetéssel sújt az ezerkilencszázhuszonhárom évi tizenhetedik törvénycikk — pattogják keményen.

*

Eddig van.

Konkoly Kálmán